

До питання датування відзнак «Союз українських ветеранів» та «Об'єднання українських комбатантів»

Олександр Мельник (Київ)
Степан Пахолко (Львів)

Завершення національно-визвольної боротьби українського народу на початку 20-х років минулого століття та окупація українських земель ворогами не сприяли легальному існуванню ветеранських організацій на українських землях.

Організації колишніх українських вояків були у Франції (рис. 1), Чехо-Словаччині, Бельгії. У Західній Польщі в м. Каліші існувало «Товариство вояків Армії УНР» та «Спілка українських воєнних інвалідів».

У Львові існувало товариство українських комбатантів «Молода громада» (рис. 2), що за умов польської окупації Західної України мало статус клубу. Існувала у Львові також організація українських воєнних інвалідів — «Українське товариство допомоги інвалідам» (рис. 3), що надавало допомогу українським інвалідам Армії УНР та УГА, які перебували на терені Галичини, та «Товариство охорони воєнних могил» (рис. 4).

Під час Другої світової війни українські комбатантські організації в Європі не діяли, а гуртувались при окремих легальних установах, як «Українська громада» та «Українське національне об'єднання» у Німеччині (рис. 5) чи при «Українському центральному комітеті» у Генеральній Губернії.

По закінченню Другої світової війни створились нові організації колишніх українських вояків з нових формувань: «Карпатська Січ», «Братство колишніх вояків Першої дивізії УНА» та вояків Української повстанської армії та інші.

На терені Західної Німеччини було засновано у 1946 р. «Союз українських ветеранів» (рис. 6) з центром у м. Ульм, що мав декілька філій у таборах переміщених осіб. Найбільша філія «СУВ» була в м. Регенсбург (понад 150 колишніх вояків). Серед них були офіцери, що здобули високі військові ранги ще за часів національно-визвольної боротьби на початку ХХ ст.: полковники В. Дітель, М. Євтушенко, Йосип Мандзенко, Микола Омелюсік, Петро Самутін; майор Кость Манзенко; сотники Василь Сердюк, Іван Сторожук

(колишні вояки Армії УНР). Були також старшини УСС та УГА: сотники Артемович, Ілля Карпінка, Богдан Бігус, Роман Бойцун; поручики Петро Бігус, І. Зарицький, старшини — дивізійними Богдан Підгайний та інші.

Серед комбатантів у таборі панував справжній дух вояцького побратимства та взаємопошани.

У травні 1947 р. комбатанти табору, у зв'язку з наближенням річниці смерті гетьмана України Павла Скоропадського, звернулися до управи філії з проханням послати делегатів від філії на святочні поминки, Службу Богу та Панахиду за упокій гетьмана П. Скоропадського. За згодою управи філії «СУВ» у Регенсбурзі до містечка Плятлінг у Баварії відбула делегація у складі полковників М. Євтушенка і В. Дітеля та сотника І. Сторожука.

Після повернення з поминок делегати склали звіт та передали подяку Ділового комітету святкувань філії в Регенсбурзі за участь у святкуваннях. Проте Головна управа «СУВ» в Ульмі за ініціативою генерала Смовського та майора Татарського різко розкритикувала участь членів філії у вшануванні пам'яті генерала П. Скоропадського з вимогою прислати до управи для з'ясування делегатів філії.

В управі СУВ у м. Ульм майор Татарський у піднесеному тоні та досить гострими словами почав оскаржувати філію в Регенсбурзі за відсутність субординації та порушення наказу не брати офіційно участі у всяких імпрезах для звеличчування гетьмана Павла Скоропадського.

Делегати філії переконливо обгрунтували свою участь у святкуванні тим, що в українському суспільстві ніколи не було ніякої заборони вшанування гетьмана П. Скоропадського, а генерал П. Скоропадський ще в 1917 р. перший українізував 34-й корпус російської армії і, отже, був українським вояком та українським комбатантом. Самого ж гетьмана не було виключено з української спільноти, ані

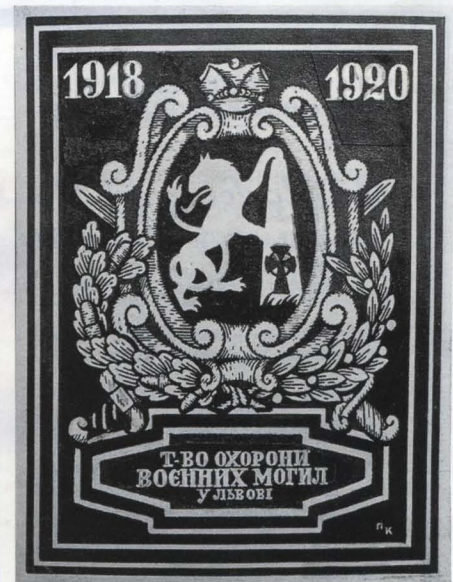

1

3

2

4

не проголошено національного бойкоту його особи, тому українські комбатанти мають не тільки право, але й обов'язок вшановувати пам'ять колишнього комбатанта і гетьмана-суверена України.

5

6

Проте майора Татарського такі аргументи не переконали і він заявив, що постановою Головної управи управа філії «СУВ» в м. Регенсбург ліквідована. Не були взяті до уваги

зауваження, що реалізація цієї постанови не принесе користі ні Головній управі, ні філіям та викличе невдоволення, а то й обурення в комбатантському середовищі.

Переважна більшість комбатантів філії вирішила організувати нову комбатантську організацію. На установчих зборах був затверджений статут нової комбатантської організації під назвою «Об'єднання українських комбатантів» («ОУК»). Головна управа ОУК в Регенсбурзі видала в 1947 р. відзнаку для своїх членів (рис. 7).

У книзі Ярослава Семютюка «Українські військові нагороди» відзнаки «Союзу Українських Ветеранів» та «Об'єднання Українських Комбатантів» подані під спільною назвою «Український комбатантський хрест». Крім того, не подані різновиди клейм на звороті. Можна припустити, що датування «оригінальних відзнак» (1940 р.) та місце їх випуску (Краків) подано помилково**. Ймовірно, автор мав на увазі відзнаку українських комбатантів, дійсно видану в Кракові на самому початку 40-х років минулого сторіччя (рис. 8). Шпилька (мовою автора), яка має відрізняти перший випуск від перевидання, теж не може бути переконливим аргументом на користь існування так званого першого випуску. Це могло бути індивідуальне замовлення або перероблене кріплення. В жодній колекції як в Україні, так і за кордоном не вдалося виявити примірників подібних до опису оригінального випуску. За інформацією одного з українських колекціонерів, існує примірник комбатантського хреста з вертикальною застілкою. Але, на жаль, його зображення авторам є недоступним.

Також не вдалося виявити комбатантських посвідчень, виданих у період 1940–1947 рр. що підтверджували б існування такої комбатантської відзнаки. Крім того, авто-

*Кокодинський Л. Українські ветеранські комбатантські організації в Регенсбурзі// Регенсбург. Статті-спогади. Документи. — Нью-Йорк, 1995. — С. 434–439.

**Семютюк Я. Українські військові нагороди. — Торонто, 2004. — С. 53.

рам не відомо про існування фотографій, які підтверджують факти ношення хреста у цьому самому періоді.

Після ліквідації табору в Регенсбурзі частина комбатантів була переведена до м. Новий Ульм, де у 1952 р. була видана комбатантська відзнака «Легіон ім. Симона Петлюри» для українських вояків, що воювали в радянській армії (рис. 9).

Але про це у наступних публікаціях...